

מקרא קודש בתפילת מוסף דחווה"מ. שו"ר מדייק עד"ז בס' 'חווה"מ כהלכתו', בביאורים לפ"א, עי"ש עוד כמה תירוצים.

נוסח רבש"ע שבברכה"נ [גליון]

הרב נחום גרינוואלד

עורך כללי דקובץ 'היכל הבעש"ט'

בגליון האחרון - תתנט (עמ' 57), האריך הריל"ג שיחי' לדון על אודות נוסח הרבש"ע ששונה מן הגמרא, וציין שנוסחת רבינו הוא מסידור רבי שבתי רשקוב וסידור ה'משנת חסידים'. אולם כידוע צ"ע עד כמה מהימנים נוסחאות של סידורים הנ"ל, שלא נכתבו בידי מחבריהם הקדושים.

אולם באמת מקור לנוסח זה הוא בסידור של"ה הק' (דפוס ראשון אמשטרדם תע"ז), ומשם נעתק בסידורים האחרים, וכן הוא בסידור 'רבי אשר', שסידור זה נדפס ע"י המחבר בעצמו, והכל נדפס בקפידא ובדיוק.

ועדיין יש לברר מקורו הקדום, כי סידור של"ה מבוסס על סידורים שהם על פי סידור המדקדק הנודע ר' שבתי מפרמעסילא (כמו סידור ר' עזריאל ור' אליהו מווילנא עפ"י סידור רבי שבתי מפרמיסלא, משנת תס"ד), ויש לעיין בנוסחתם, אך יש לציין שבסידור רבי שבתי שהדפיסו בשנים אחרונות מעצם כתב ידו, נוסח הרבש"ע הוא כנוסח הגמרא שלפנינו! עוד יש לציין לדברי הדקדוקי סופרים שציין, שיש הרבה גירסאות אחרות בנוסח זה, ועיינתי בראשונים המצטטים הרבש"ע, וראיתי אכן שינויי נוסח רבים, אך טרם מצאתי נוסחת סידור השל"ה ורבינו.

הגדר דספיה"ע ודמרור בזה"ז [גליון]

הרב יעקב יוסף קופרמן

ר"מ בישיבת תות"ל - קרית גת, אה"ק

בגליון האחרון - תתנט (עמ' 70 ואילך), כתב הרח"ג שי' שטיינמעץ בארוכה, לבאר החילוק בין גדר תקנת מרור בזה"ז, לספה"ע בזה"ז, ע"פ דברי אדה"ז בסתפ"ט, ע"ש בפרטיות. ועפ"י"ז גם יצא לו ביאור למה לא הזכיר אדה"ז לגבי מרור את הלשון ש"כל מה שתקנו חכמים

תקנו כעין של תורה", ודוקא לגבי התקנה של ספיה"ע בזה"ז הזכיר זאת.

ויש להעיר, שכנראה אישתמיטתי' שגם לגבי מרור כתב כן אדה"ז, ראה סי' תנד סט"ו. ולא באתי אלא להעיר.

סוף זמן מצוות ליל הסדר [גליון]

הרב חיים גרשון שטיינמעץ

ראש ישיבת מנחם מענדל ליובאוויטש - דעטראיט

הנה בגליון האחרון - תתנט (עמ' 20 ואילך), כתב הרב יצחק רסקין שי', בירור השיטות השונות בזמן ק"פ ומצה מה"ת ומדרבנן, ע"ש מש"כ באריכות נפלאה עם הרבה מ"מ ומקורות וכו'.

ויש להעיר איזה הערות (בקיצור) לענ"ד: א) יש לציין (נוסף לשאר אחרונים שציין) לשו"ת 'בית הלוי' ח"א סי' לד, שהאריך בענין זה.

ב) באות ז הביא דברי אדה"ז (סי' תנח ס"ב): "לא הוקשה מצת מצווה למצות פסח, אלא לזמן אכילתה לבד, שצריך לאכלה קודם חצות הלילה, כמו הפסח שאינו נאכל אלא עד חצות, שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, הוקשה אכילת מצה לאכילת הפסח". ומסתפק בכוונת אדה"ז, האם פוסק כר"ע שזמן מצה כל הלילה מה"ת, ורק מדרבנן עד חצות מצד הרחקה, או שהוא כשיטת ראב"ע, שמה"ת זמנה עד חצות. ונשאר בספק.

ולענ"ד פשטות הדברים מורים שקאי כאן אליבא דראב"ע ומדין תורה, שהרי מיירי מדין דאורייתא לענין איזה דברים הוקשה אכילת מצה לאכילת פסח - שהוא רק לענין אכילתה עד חצות (ולא לענין אפיית המצה ע"פ - ראה ס"א), וא"כ פשטות הדברים מורה שקאי על זמן דאורי', שהרי ההרחקה מדרבנן שצריך להקדים לאוכלו קודם חצות (לכמה שיטות אליבא דר"ע) - אין לו ענין לההיקש למצה שהוא גדר מה"ת, כמובן.

ג) הביא הדין דסי' תעב ס"ב שאכילת מצה כו' צריכה להיות בלילה ממש (ולא לפני זה), כיון שהוקשה לק"פ, וכותב ע"ז: "הרי שמקשר בין אכילת פסח לאכילת מצה, אך עדיין לא ברור אם זמנה עד חצות או כל הלילה (ועכ"פ מדרבנן עד חצות). ומענין הלשון ברמב"ם בהל'